

Едвін СМІЦЬКИЙ,

здобувач вищої освіти ОС «магістр» спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»,

Віталій ЛАВРУК,

доктор економічних наук, професор,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
Україна

ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ТА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПВ

Аналіз тенденцій і особливостей розвитку національних економічних систем провідних держав світу показує, що важливою складовою успішної державної політики має бути висока привабливість інвестиційної та інноваційної діяльності, націленість на реалізацію позитивних технологічних трансформацій національного господарства, розширення можливостей акумуляції інвестицій. Натомість в Україні досить мало приділяється уваги питанням стимулювання інвестиційної та інноваційної активності, підвищенню привабливості інвестиційного клімату, розвитку інноваційних кластерів. В той же час відновлення економічного зростання можливе лише на основі залучення та ефективного використання інвестицій та інновацій. Тому дослідження проблем фінансування інвестиційної та інноваційної активності представляє значний науковий та практичний інтерес.

Ключовою умовою стійкого економічного розвитку є активне залучення та ефективного використання інвестицій. Адже інвестиції є каталізатором економічної діяльності, а відтак – і утворення доданої вартості. В той же час сучасна економічна парадигма передбачає, що зростання має відбуватися на інноваційній основі. Починаючи з останньої чверті ХХ ст. більшість розвинутих країн перейшли на рейки т.зв. інноваційної моделі розвитку, рухаючись до постіндустріальної економіки (тобто до економіки, яка є вищою

системою порівняно з індустріальною). Запорукою успіху стали ефективні інвестиції у розвиток людського капіталу, впровадження новітніх технологій, реалізація інноваційних проектів тощо [3, с.25].

Протягом 2012–2018 рр. в Україні абсолютний обсяг капітальних інвестицій (у фактичних цінах) зменшується, що свідчить про інвестиційну кризу. За даними Держстату, у 2018 р. в економіці України було освоєно (використано) капітальних інвестицій на суму 204,1 млрд грн, що становить 75,9% від рівня попереднього року (у порівняльних цінах).

Спад інвестицій став наслідком негативних макроекономічних процесів, викликаних економічною кризою та негативними очікуваннями інвесторів [4]. До 2008 р. абсолютний обсяг капітальних інвестицій щороку зростав, причому досить високими темпами. Відповідно зростали й обсяги інвестування за всіма напрямками, окрім інвестицій в нематеріальні активи (динаміка інвестування нематеріальних активів є нестабільною). У 2009-2018 рр. індекс інвестицій показав, що обсяг залучених інвестицій у порівняльних цінах продемонстрував падіння, відтак, інвестиційний клімат можна назвати незадовільним [5].

Системна фінансово-економічна криза, яка супроводжується значним падінням всіх показників розвитку національної економічної системи, найбільш негативний вплив мала саме на інвестиційну сферу. Своєю чергою, стрімке падіння інвестицій унеможлиблює відновлення прискорених темпів економічного зростання у середньо- та короткостроковій перспективах, технологічне оновлення промисловості, модернізацію виробничої бази. Основна частка капітальних інвестицій спрямовується в інвестиції в основний капітал, що притаманно для всіх країн.

Динаміка структури фінансування капітальних інвестицій демонструє протирічливі тенденції. Падають частки державного бюджету (з 7,1% у 2011 р. до 0,7% у 2018 р.) та кредиту (з 16,3% у 2011 р. до 8,8% у 2018 р.), натомість зростає частка коштів населення на будівництво власного житла (з 5,8% у 2011 р. до 10,5% у 2018 р.). Зростала і частка власних коштів підприємств і організацій, що стало закономірним наслідком стрімкого падіння залучення

інвестицій за рахунок зовнішніх джерел (бюджету та кредиту). Тенденції фінансування інвестицій в основний капітал за рахунок бюджетів є також протирічливими.

Протягом 2000–2018 рр. рівень фінансування інвестицій в основний капітал за рахунок державного бюджету залишався майже незмінним – 5,0–5,6% від загального обсягу інвестицій, за виключенням 2004 р., коли цей показник зафіксовано на рівні 10,5%. Протягом 2000–2018 рр. рівень фінансування інвестицій в основний капітал за рахунок місцевих бюджетів коливався на рівні від 3,7% до 4,7% загального обсягу інвестицій. У 2011–2014 рр. через фінансову кризу роль бюджету поступово зменшувалася [4].

Власні кошти підприємств і організацій є важливим джерелом фінансування інноваційної діяльності в довгостроковому періоді, це джерело показало певну адаптивність в період загострення кризи. Тому під час формування державної інноваційної політики вказані властивості власних коштів підприємств і організацій мають братися до уваги, пам'ятаючи, що саме це джерело є найбільш надійним для інвестування проектів, які визначають перспективи технологічного оновлення економіки [6, с. 45].

Серед видів економічної діяльності лідерами за кількістю інноваційно активних підприємств є виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів та машинобудування. В той же час машинобудування лідирує за кількістю підприємств, які займалися придбанням машин, обладнання та програмного забезпечення [1, 5].

Більшу ніж середня по Україні інноваційну активність демонструють підприємства з виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення, хімічної та нафтохімічної промисловості. А от підприємства добувної, меблевої та целюлозно-паперової промисловостей, видавничої справи є інноваційно пасивними.

Це пояснюється, насамперед, різними умовами господарювання в галузях, що викликано дією об'єктивних чинників (прибутковість, стан ресурсного забезпечення, наявність оборотних коштів, традиціями господарювання тощо).

Інноваційна активність є вищою на підприємствах з більшою кількістю працюючих. Іншими словами, великі підприємства демонструють порівняно більшу схильність до впровадження інновацій. Це і не дивно, адже такі суб'єкти, як правило, створені на базі збудованих за радянські часи високопотужних машинобудівних заводів, що випускають унікальну продукцію. Для багатьох таких підприємств розробка і впровадження інновацій є не лише умовою збереження конкурентоздатності, а й технологічною необхідністю.

Список використаних джерел

1. Andriushchenko, K., Lavruk, V., Uliganets, S., Kovtun, V., & Matviienko, H. (2019b). Reputation risk management companies based on competence approach. *TEM Journal*, 8(2), 516-524. <https://dx.doi.org/10.18421/TEM82-27>
2. Захарін С.В. Інвестиційне забезпечення інноваційно-технологічного розвитку економіки: Монографія. – К.: КНУТД, 2011. – 344 с.
3. Інноваційна стратегія українських . А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах, В.П. Семиноженко. К.: Знання України, 2002. 306 с.
4. Капітальні інвестиції в Україні у 2014 році: Експрес-повідомлення Держстату України // www.ukrstat.gov.ua.
15. Технологічний імператив стратегії соціально-економічного розвитку України: Монографія / За ред. докт. екон. наук Л.І. Федулової. К.: ІЕП НАНУ, 2011. 656 с.
16. Шморгун Л. Г. Чи є в Україні інвестиційна політика?. *Економіка України*. 2014. №3. С. 42–49.